

Jaká je ochota občanů spolupracovat s policií a co ji ovlivňuje?¹

Eva Moravcová

What is people's willingness to cooperate with the police and what affects it?

Abstract: The majority of crime is not detected by the police itself. Its work, if it is to be effective, depends heavily on the people's willingness to cooperate with the police. The paper compares the degree of such cooperation between the Czech Republic and other European countries that participated on the ESS R 5 research and focuses on factors influencing the cooperation. Education, feelings of safety when walking alone in local areas after dark and satisfaction with police officers' treatment all play an important role in explaining people's willingness to cooperate with the police. Further, results of the analyses show that the Czech Republic and other post-communist countries alike suffer from relatively low legitimacy of the police as well as low degree of public cooperation with this institution. Moreover, the data suggest that perceived legitimacy of the police is considerably influenced by public trust in it and perception of its transparency. However, these seem to be still relatively low in the Czech Republic.

Keywords: willingness to cooperate with the police, legitimacy of the police, trust in the police, ESS R 5

<http://dx.doi.org/10.13060/1214-438X.2013.11.1.5>

Zajištění pořádku ve společnosti a bezpečnosti jejích obyvatel často nezávisí pouze na proaktivní činnosti policie, ale především na vůli těchto obyvatel se členy policejního sboru spolupracovat při odhalování a řešení spáchaných trestných činů [Tyler, Fagan 2008; Bradford, Jackson 2010]. Pouze velmi malé procento případů je totiž zjištěno samotnými policejními příslušníky [Reiss 1971]. Ochota lidí zavolat policii v případě krádeže, vloupání a dalších trestných činů nebo jejich ochota identifikovat osobu, která zákon porušila, představují základní kameny této spolupráce. Ta ve společnosti vyplňuje mezeru mezi tzv. formální a neformální sociální kontrolou [Bradford, Jackson 2011], která je důležitou složkou boje proti kriminalitě na lokální úrovni [Sampson, Raudenbush, Earls 1997].

Faktorů, které ovlivňují míru spolupráce veřejnosti s policií, je celá řada. Podle zahraniční literatury mezi ně patří nejen sociodemografické charakteristiky, jakými jsou věk, pohlaví, vzdělání, příjem nebo etnická příslušnost [Sunshine, Tyler 2003], ale také spokojenost občanů při kontaktu s policií [Bradford, Jackson 2010] nebo obavy z kriminality, respektive subjektivní pocit bezpečí v místě bydliště [Cohen et al. 2009].

V posledních letech se však čím dál častěji dozvídáme, že ochotu veřejnosti spolupracovat s policií dokáže významně ovlivnit také důvěra v tuto instituci a její legitimita [Sunshine, Tyler 2003; Myhill, Beak 2008; Fagan 2008; Hough et al. 2010; Jackson et al. 2011a; Jackson et al. 2012], tedy víra v oprávněnost sociálních institucí vykonávat moc a uplatňovat svoji autoritu vůči lidem, kteří této moci podléhají [Velký sociologický slovník I 1996]. Důvěra veřejnosti v to, že policejní příslušníci vykonávají svoji práci zodpovědně, spravedlivě a nestranně, tj. podle demokratických principů současné společnosti, posiluje v lidech snahu dodržovat zákony a podílet se na zajišťování pořádku. Tato důvěra přitom ovlivňuje ochotu veřejnosti spolupracovat s policií nejenom přímo, ale také nepřímo prostřednictvím společnosti připisované legitimacy [Jackson et al. 2011b; Bottoms, Tankebe 2012].

Přitom právě důvěra v orgány činné v trestním řízení, ale i ve státní instituce obecně, je v České republice a dalších postkomunistických zemích na poměrně nízké úrovni [Lovell 2001; Sapsford, Abbott 2006; Večerka 2012], a to i přesto, že podle mínění českých občanů důvěra v instituci policie postupně stoupá [Šamanová 2012; STEM 2012]. Ačkoli ve většině postkomunistických zemí včetně ČR převládá snaha rozvíjet principy demokratické společnosti, mezi něž patří i legitimní jednání policie, poukazují mezinárodní výzkumy na stále přetrvávající negativní veřejné mínění o této státní instituci [Caparini, Marenin 2005].

Do jaké míry jsou tedy čeští občané ochotni spolupracovat s policií a co je k této spolupráci motivuje? To je hlavním tématem našeho článku, v němž představujeme výsledky mezinárodního výzkumu European Social Survey Round 5 (dále ESS R 5), kterého se v České republice v roce 2011 zúčastnilo 2 386 respondentů.²

Ochota lidí ke spolupráci s policií byla v ESS R 5 měřena pomocí dvou níže uvedených otázek, kde hodnota 1 znamenala velmi nízkou pravděpodobnost nahlášení trestného činu, resp. ochotu identifikovat pachatele, a hodnota 4 znamenala velmi vysokou pravděpodobnost, resp. ochotu ke spolupráci.³

1. *Představte si, že byste byl(a) venku a viděl(a) někoho, jak srazil člověka k zemi a ukradl mu peněženku. Jak pravděpodobné je, že byste zavolal(a) policii?*

2. *Jak ochotný(á) byste byl(a) identifikovat osobu, která to udělala?*

Faktory ovlivňující ochotu občanů ČR spolupracovat s policií⁴

Jak ukazuje graf č. 1, ochota občanů ke spolupráci s policií se v České republice zdá být v porovnání s ochotou ke spolupráci se soudy poměrně vysoká.⁵ Většina respondentů (89 %) považuje za pravděpodobné, že by nahlásila krádež, již by byla

svědky. Ochotu identifikovat pachatele pak vyjádřily více než tři čtvrtiny respondentů (77 %). Logicky méně respondentů je nakloněno spolupráci se soudy. I přesto by šla svědčit proti obžalovanému více než polovina z nich (56 %).

Co se týká sociodemografických charakteristik, ovlivňuje ochotu ke spolupráci s policií nejvíce vzdělání: relativně větší pravděpodobnost nahlásit trestný čin jsme zaznamenali u lidí s vysokoškolským diplomem. Přivolat policii v případě okradení spoluobčana se zdráhají především příslušníci etnických menšin.⁶ Z analyzovaných dat také vyplývá, že věk občanů⁷ a jejich pohlaví nemají v České republice na náklonnost ke spolupráci s policií žádný statisticky významný vliv ($p > 0,05$).

Ochotu ke spolupráci s policií zajímavě ovlivňuje to, jak bezpečně se lidé cítí v okolí svého bydliště (viz tabulku č. 1). Vztah mezi pravděpodobností přivolání policie ke krádeži a pocitem bezpečí v místě respondentova bydliště je podstatně slabší ($\text{Gamma} = -0,102$)⁸ než vztah mezi touto proměnnou a ochotou člověka identifikovat pachatele ($\text{Gamma} = -0,206$). Lidé by tak často zavolali policii nejen v případě, kdy se cítí bezpečně (88 % a 89 %), ale také, pokud tomu tak spíše není (87 %). Zlom nastává až tehdy, kdy se respondent bezpečně opravdu necítí (80 %). Naopak ochota respondenta identifikovat osobu pachatele se se slabším subjektivně vnímaným pocitem bezpečí snižuje postupně.

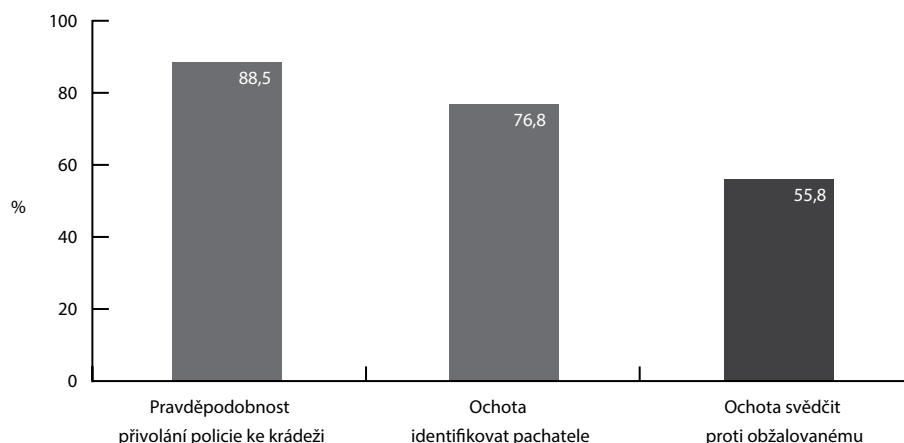
Pocit bezpečí v místě respondentova bydliště, ale také na národní úrovni, dlouhodobě zkoumá Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Výsledky posledního šetření na toto téma (listopad 2012) dokazují, že většina lidí se v České republice i v místě bydliště cítí poměrně bezpečně. Z dlouhodobého hlediska pocit bezpečí Čechů stále stoupá [Tuček 2012].

Je třeba upozornit také na to, že způsob měření obav z kriminality pomocí otázek na subjektivně vnímaný pocit bezpečí v místě bydliště byl v minulosti předmětem četných diskuzí [Ferraro 1995; Warr 2000]. Kritika směřovala především k hypotetickému vyznění otázky (jak bezpečně *byste se cítil(a)*), omezení na určitou denní dobu (např. po setmění) nebo k otázce, zda se pocit bezpečí opravdu vztahuje ke kriminalitě nebo k jiným závažným společenským jevům [Warr 2000].

Nicméně obavy z kriminality (resp. pocit bezpečí v místě bydliště) jsou v současnosti hojně diskutovaným tématem [Buriánek 2001; Gray et al. 2008; Corder 2010]. Na asociaci mezi obavami z kriminality a připraveností veřejnosti s policií spolupracovat poukazuje výzkum Bradforda a Jacksona [2010]. Zprostředkovaným vlivem těchto obav a viktimizace¹⁰ vlastní osoby nebo člena domácnosti na ochotu spolupracovat se pak zabývají například Cohen et al. [2009]. Tito autoři uvádějí, že spokojenost veřejnosti s policií představuje jeden z hlavních faktorů, které podmiňují podporu lidí vyjadřovanou této instituci, zvýšení jejich důvěry v ní či ochotu nahlásit jejím příslušníkům trestné činy a podezřelé aktivity v místě bydliště. Přitom čím větší jsou obavy z kriminality a čím častěji je jedinec (nebo jeho blízký) viktimizován, tím nižší je spokojenost občanů s policií. Při snížení spokojenosti tak logicky dochází také ke zmenšení ochoty ke spolupráci ze strany členů společnosti [Cohen et al. 2009]. Negativní vztah mezi obavami z kriminality a spokojeností občanů s prací policie však není příliš překvapivý vzhledem k tomu, že je to právě policie, která by měla být za snižování těchto obav zodpovědná [Corder 2008].

Data ESS R 5 poukázala na statisticky významný vztah mezi spokojeností občanů ČR s prací policie¹¹ a jejich ochotou

Graf 1: Ochota občanů ČR spolupracovat s policií a soudy (v %)



Pozn.: Procento kladných odpovědí („velmi pravděpodobně“ a „pravděpodobně“, respektive „velmi ochotný“ a „ochotný“).

Zdroj: ESS R 5, N = 2314, 2274, 2191.

Tabulka 1: Vliv pocitu bezpečí⁹ na ochotu občanů ČR spolupracovat s policií (v %)

	Velmi bezpečně	Bezpečně	V nebezpečí	Velmi v nebezpečí
Pravděpodobnost přivolání policie ke krádeži	88	89	87	80
Ochota identifikovat pachatele	85	79	71	63

Pozn.: Pro jednotlivé typy spolupráce jsou uvedena pouze procenta kladných odpovědí (sloupcová procenta).

Zdroj: ESS R 5, N = 2275, 2240.

tou ke spolupráci s ní. Čím větší je spokojenost respondentů s prací policie, tím ochotněji se podílí na nahlašování trestných činů a identifikaci pachatelů. Zprostředkovaný vliv obav z kriminality (tentokrát měřený pomocí konkrétnějších otázek týkajících se strachu z vyloupení nebo násilného přepadení) a vliv viktimizace však prokázán nebyl.¹²

Ochota respondentů spolupracovat s policií se zvyšuje také s tím, nakolik souhlasí s názory, že zákony by se měly striktně dodržovat a že za jejich porušení by se měly udělovat tvrdší tresty (tj. sklon k větší punitivě), nebo nakolik jsou spokojeni s jednáním policistů v případě vzájemného kontaktu. Bradford a Jackson [2010] přitom poukazují na zajímavou skutečnost. Zatímco spokojenost občanů s kontaktem s policií zvyšuje jejich ochotu ke spolupráci s ní, existence vlivu špatné zkušenosti prokázána nebyla. Tyto výsledky jsou přitom v rozporu s dalšími studii zabývajícími se podobným tématem [Skogan 2006; Bradford et al. 2009; Bradford, Jackson 2011]. Pro Čechy obecně platí, že pokud jsou s kontaktem s policií spokojeni, jsou ke spolupráci s ní nakloněni nejvíce (viz tabulku č. 2).

Míra spolupráce občanů ČR s policií v mezinárodním srovnání

Sledujeme-li situaci pouze v České republice (viz graf č. 1), mohli bychom se na základě dat domnívat, že ochota českých občanů ke spolupráci s policií je poměrně vysoká. V tomto případě je však obzvláště cenné mezinárodní srovnání. Abychom byli schopni jednotlivé země mezi sebou porovnat, vytvořili jsme ze dvou otázek měřících ochotu ke spolupráci s policií (viz výše) vážený sumační index, kde hodnota 1 znamenala nízkou a 4 vysokou ochotu ke spolupráci.¹⁴ Rozsah i orientace škál otázek tak byly v sumačním indexu zachovány. Konzistentní charakter této škály byl pak ověřen testem reliability (Cronbachova alfa = 0,7).

V porovnání s dalšími evropskými zeměmi (graf č. 2), které se výzkumu ESS R 5 zúčastnily, pak zjišťujeme, že Česká republika patří vedle Polska, Slovenska, Ruska nebo Bulharska mezi země s nejnižší ochotou lidí s policií spolupracovat. Naopak nejvyšších hodnot dosahují Německo, Švýcarsko nebo Dánsko.

Na mezinárodní úrovni se otázkou rozdílné ochoty spolupracovat s policií již dlouhodobě zabývá projekt EURO-JUSTIS, jehož cílem je popsat důvody, které občany vedou k dodržování zákonů (tzv. kompliance) a ke spolupráci s institucemi, které tyto zákony vymáhají. Hlavní pozornost je věnována především tématu důvěry a legitimacy daných institucí. Základní myšlenkou projektu totiž je, že efektivní systém spravedlnosti musí být hodnocen nejen na základě plochého kritéria statistik kriminality, ale také pomocí širšího

rámce týkajícího se důvěry lidí v tento systém. Z dlouhodobého hlediska závisí zmíněná compliance lidí a jejich spolupráce s institucemi spravedlnosti na legitimitě těchto institucí. Ta je jim připisována především tehdy, pokud jsou veřejností označeny jako korektní, spravedlivé a poskytující občanům dostatečné bezpečí, tedy pokud jsou považovány za důvěryhodné [EURO-JUSTIS 2008]. Indikátory, které umožňují zmíněné vztahy měřit, byly zakladateli projektu později zařazeny také do výzkumu ESS R 5.

Důvěra v policii – procedurální spravedlnost

Zakladatelé projektu EURO-JUSTIS vychází ze zjištění, že jedním z hlavních důvodů, které vedou občany k dodržování zákonů a spolupráci s institucemi zajišťujícími ve společnosti řád, je legitimita těchto institucí [Jackson et al. 2011a]. Tato legitimita je však ovlivněna řadou faktorů. Sunshine a Tyler [2003] mluví o tzv. procedurální a instrumentální perspektivě. První říká, že lidé vnímají dané instituce jako legitimní tehdy, pokud s nimi tyto instituce jednají s respektem a uplatňují vůči nim spravedlivé a nezaujaté postupy. Naopak druhá klade důraz na udržování legitimacy prostřednictvím efektivity, tedy hrozby postihu v případě jakékoli neposlušnosti vůči těmto institucím. Důvěra v procedurální spravedlnost policie a její efektivitu představují vedle tzv. distributivní spravedlnosti (nestranné jednání bez ohledu na rasu či postavení člověka ve společnosti) základní složky důvěry v policii tak, jak je měřena ve výzkumu ESS R 5 [Jackson et al. 2011b].

Výzkum důvěry v policii a další společenské instituce má v České republice dlouhou tradici. Pravidelná šetření realizuje CVVM [Šamanová 2012], ale také například výzkumná společnost STEM. Data z obou zdrojů dokládají dlouhodobý, i když poměrně kolísavý nárůst důvěry občanů v policii. STEM [2012] uvádí, že na konci loňského roku důvěroval policii historicky největší procentuální podíl respondentů (60 % Policii ČR, 53 % obecní a městské policii). Výzkum však byl realizován ještě před vypuknutím tzv. metanolové aféry,¹⁵ která mohla mínění občanů o policii do velké míry negativně ovlivnit.

Zahraniční literatura [Tyler 2006; Tyler, Fagan 2008; Murphy, Hinds, Fleming 2008] stejně jako data ESS R 5 pro Českou republiku naznačují, že je to právě důvěra lidí v procedurální spravedlnost policie, která nejvíce ovlivňuje její legitimitu.¹⁶ Názor občanů na procedurální spravedlnost policie byl ve výzkumu ESS R 5 měřen pomocí otázek, které zjišťují, zda si respondenti myslí, že policie jedná s lidmi s úctou, že dělá spravedlivá a nezaujatá rozhodnutí a že vysvětluje své postupy, pokud je o to veřejností požádána.¹⁷

Jak ukazuje graf č. 3, česká policie je v tomto ohledu hodnocena oproti ostatním evropským zemím, které se

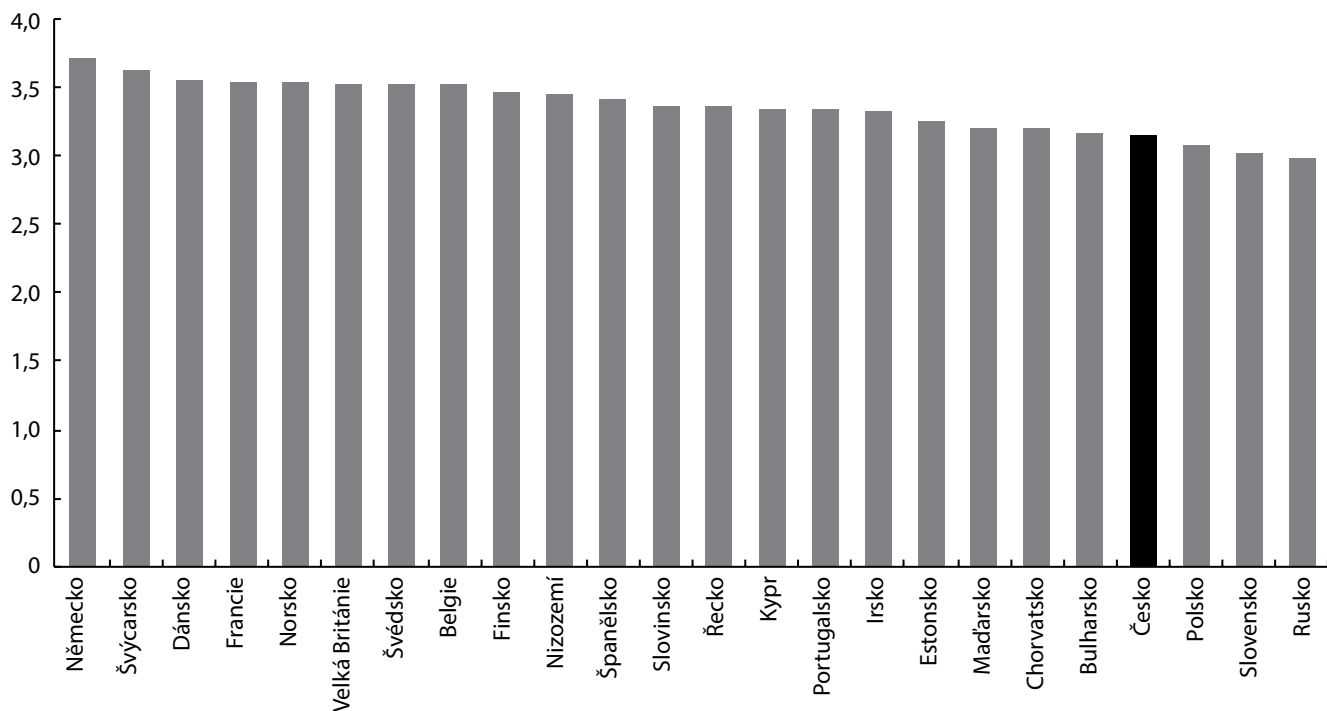
Tabulka 2: Vliv spokojenosti s kontaktem s policií¹³ na ochotu občanů ČR s ní spolupracovat (v %)

	Spokojený	Ani spokojený, ani nespokojený	Nespokojený
Pravděpodobnost přivolání policie ke krádeži	92	88	75
Ochota identifikovat pachatele	85	75	63

Pozn.: Pro jednotlivé typy spolupráce jsou uvedena pouze procenta kladných odpovědí (sloupcová procenta).

Zdroj: ESS R 5, N = 813, 798 (otázka s filtrem – odpovídali pouze ti, kteří byli policií kontaktováni v posledních dvou letech).

Graf 2: Míra spolupráce občanů s policií v zemích Evropy (průměr)



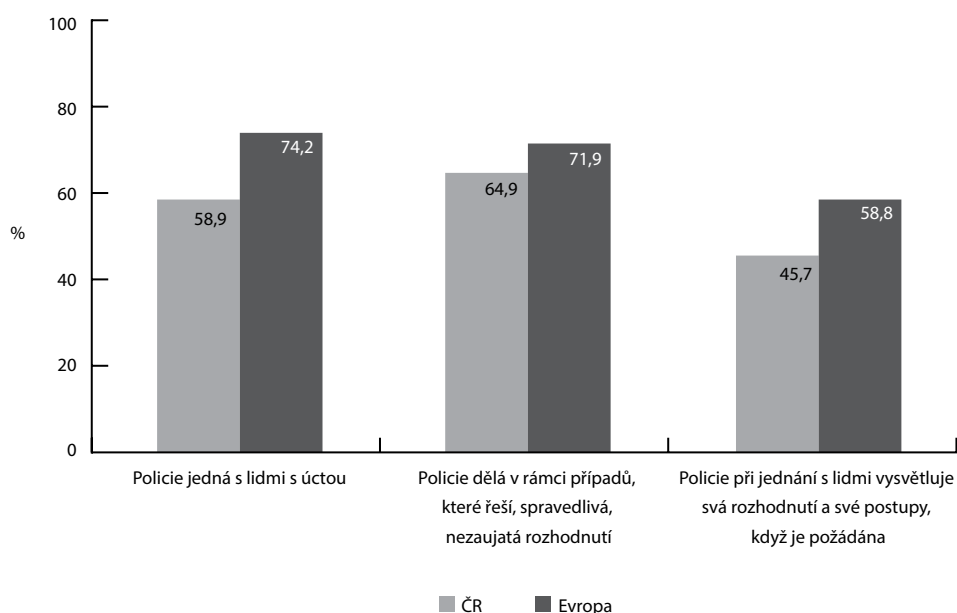
Zdroj: ESS R 5, N pro ČR = 2345; N pro ostatní země = 43 711.

výzkumu zúčastnily, o poznání hůře.¹⁸ Zatímco v Evropě si téměř tři čtvrtiny respondentů (74 %) myslí, že policie jedná s lidmi s úctou, v České republice zastává tento názor pouze 59 % respondentů. Nejčastěji je česká policie hodnocena jako instituce, která je spravedlivá a nezaujatá, už méně však jako instituce, která jedná s lidmi s úctou a vysvětluje své postupy uplatňované v praxi. Vzhledem k relativně nízké důvěře českých občanů v procedurální spravedlnost policie můžeme s největší pravděpodobností očekávat také nízkou legitimitu této instituce.

Vztah legitimacy policie a spolupráce občanů s ní

Motivovat veřejnost k dodržování zákonů a ke spolupráci s institucemi dohlížejícími na konformní chování jedinců ve společnosti nelze výhradně s použitím síly. Takové řešení se ukazuje být v dlouhodobé perspektivě finančně nevýhodné, málo efektivní a je často vykoupeno odcizením veřejnosti od zmíněných institucí [Fagan 2008]. Naproti tomu, jsou-li tyto instituce považovány za legitimní, lidé se jejich pravidly

Graf 3: Hodnocení procedurální spravedlnosti policie v Česku a Evropě¹⁹ (v %)



Pozn.: Procento kladných odpovědí („velmi často“ a „často“).

Zdroj: ESS R 5, N pro ČR = 2128, 2068, 2051; N pro ostatní země = 41 758, 39 973, 37 927.

a pokyny sami více řídí, protože považují za dobré a správné tak činit [Sunshine, Tyler 2003]. Otázka legitimacy institucí je proto v současnosti jedním z nejdůležitějších společenských témat, především pak v souvislosti s trestní politikou [Tyler 2006; Bottoms, Tankebe 2012].

Legitimita může být definována například jako víra, že existující sociální instituce jsou pro společnost ty nejlepší možné [Lipset citován in Dogan 1998: 111], respektive, že jsou korektní, spravedlivé a nanejvýš vhodné [Tyler 2006]. Jestliže je policie schopna přesvědčit veřejnost, že je pro výkon své práce kompetentní a že chápe svoji službu jako oboustranný vztah mezi sebou a veřejností, její legitimita a ochota lidí s ní spolupracovat pochopitelně roste. Lidé totiž začnou vnímat sami sebe jako součást společného projektu a věří, že policie je tu především proto, aby je chránila [Tyler 2006; Hough et al. 2010].

Stejně jako v dalších studiích [Bottoms, Tankebe 2012] také v ESS R 5 je legitimita operacionalizována jako vícedimenzionální konstrukt. Její jádro je tvořeno třemi složkami: povinností občanů policii bezpodmínečně poslouchat (i přesto, že jedinec s daným nařízením nesouhlasí), hodnotovou sounáležitostí mezi občany a konkrétními policejními úředníky a vnímanou legalitou jejich jednání [Jackson et al. 2011b].²⁰

Abychom byli schopni ohodnotit, jaký vliv má legitimita na ochotu lidí s policií spolupracovat, a to nejen v České republice, ale také v ostatních evropských zemích účastnících se výzkumu ESS R 5, vytvořili jsme z výše uvedených složek legitimacy vážený sumační index, podobně jako z indikátorů ochoty ke spolupráci s policií.²¹

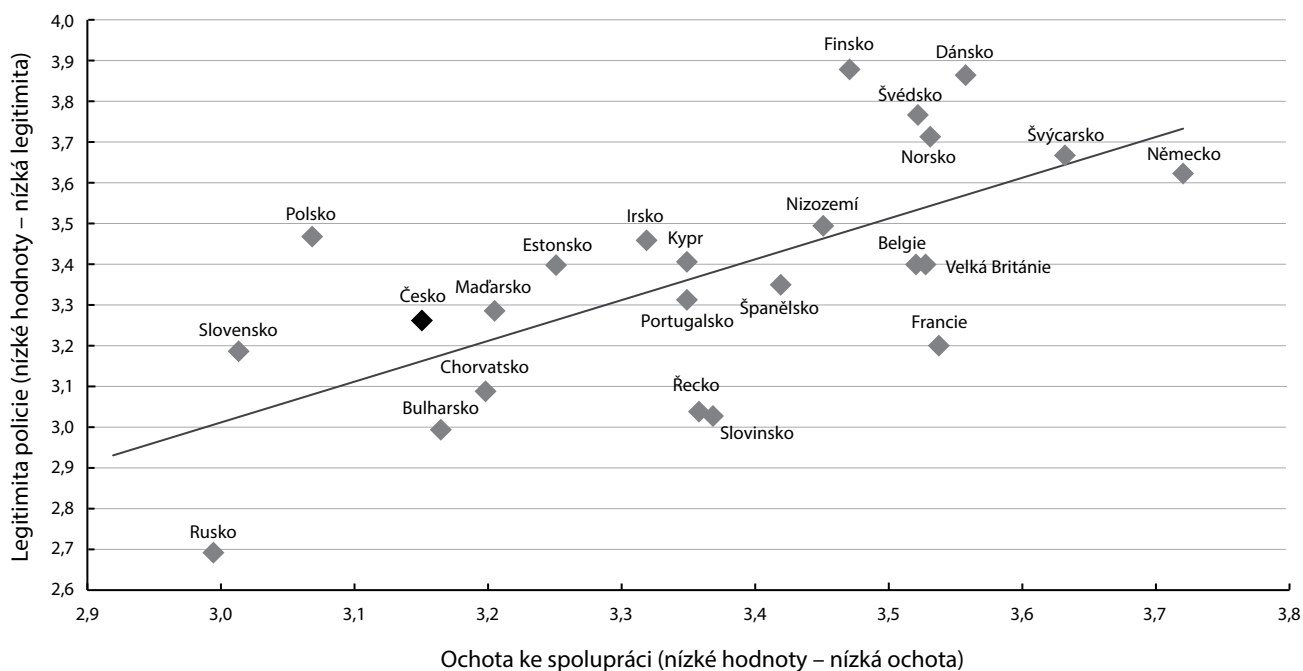
Graf č. 4 poukazuje na poměrně silný vztah mezi ochotou občanů ke spolupráci s policií a vnímanou legitimitou této instituce napříč zeměmi zařazenými do výzkumu ESS R 5.

Čím vyšší je vnímaná legitimita policie, tím větší je ochota lidí podílet se na řešení trestných činů. Česká republika patří vedle Slovenska, ale například také Bulharska a Chorvatska, mezi země s nízkou legitimitou policie a malou ochotou veřejnosti s touto institucí spolupracovat. Policejní aparát v Rusku je pak dle výsledků v porovnání s ostatními zeměmi možné označit za zcela nelegitimní. I tak jsou lidé v této zemi nakloněni spolupráci s policií v podobné míře jako třeba na Slovensku. Zajímavé je postavení Řecka a Slovinska. Zde je míra spolupráce s policií poměrně vysoká i přes nízké hodnoty legitimacy. Naopak policie v Polsku je v očích veřejnosti poměrně legitimní, ochota ke spolupráci je ale překvapivě nižší než například u nás. Velkou snahu nahlašovat policii trestné činy nebo se podílet na jejich potrestání pak nacházíme především u občanů Německa a Švýcarska. Obyvatelé severovýchodních zemí vnímají policii jako vysoce legitimní, míra spolupráce je zde však menší než u dvou posledně zmíněných evropských zemí.

Porovnáme-li postavení všech zemí v grafu, zjistíme, že jsou to především tzv. postkomunistické země, u kterých nacházíme nižší hodnoty vnímané legitimacy policie a logicky také nižší hodnoty ochoty ke spolupráci s ní. Naopak země s tzv. starými demokraciemi, ve kterých důvěryhodnost a legitimita policie nebyly podkopány komunistickým režimem, se těší poměrně velké ochotě občanů spolupracovat na udržení řádu ve společnosti.

Přestože postkomunistický region zahrnuje mnoho rozdílných zemí východní a střední Evropy, princip fungování socialistického kontrolního systému společnosti byl ve všech těchto zemích prakticky stejný. Cílem socialistické policie bylo chránit stát i jeho občany a posilovat socialistické povědomí prostřednictvím důsledného prosazování konformity se státní, tedy komunistickou ideologií. Její mise byla tak

Graf 4: Vztah legitimacy policie a ochoty s ní spolupracovat v zemích Evropy (vážené sumační indexy)



Pozn.: Korelační koeficient Spearman (rsp = 0,627) byl použit z důvodu nenormálního rozdělení proměnných pro některé analyzované země.
Zdroj: ESS R 5, N pro ČR (legitimita) = 2370; N pro ostatní země (legitimita) = 43 915; N pro ČR (spolupráce) = 2345; N pro ostatní země (spolupráce) = 43 711.

především politické povahy. Vládnoucí Komunistická strana v podstatě diktovala tehdejší Veřejné bezpečnosti, co má a co nemá dělat a vedla téměř každý její krok. Výsledkem byla vysoce centralizovaná, netransparentní instituce, jejíž aktivity a rozhodnutí byly nepřetržitě sledovány a ovlivňovány politickými tlaky a která v souladu s představami Komunistické strany o společnosti bez kriminality (ta byla považována za kapitalistický fenomén) systematicky potlačovala nahlašování jakéhokoli zločinu.

Po roce 1989 čelily zmíněné státy nové výzvě – vytvoření demokratického systému trestní spravedlnosti. Úkolem společnosti a tedy i nově ustavené vlády bylo znovu definovat trestné činy, diverzifikovat a zmírnit tresty či depolitizovat státní instituce zajišťující řád ve společnosti [Caparini, Marenin 2005].

Od pádu komunistického režimu v České republice v r. 1989 uběhlo již více než dvacet let. Přesto však zkušenosti lidí s tímto režimem, konkrétně se strukturou a fungováním tehdejší socialistické policie (nízká transparentnost, prosazování zájmů jedné politické strany), i dnes do značné míry ovlivňují její důvěryhodnost a legitimitu [Mishler, Rose 1997; Caparini, Marenin 2005].

Zatímco rozdíl v přesvědčení o vlivu politických stran a politiků na rozhodování a postupy policie nejsou v rámci Evropy příliš velké (průměry v rozmezí 3,9-2,9), opačnou situaci vidíme v případě názoru na zkorumpovanost policie (průměry v rozmezí 3,7-1,5). Česká republika je po Rusku, Bulharsku a Slovensku s průměrnou hodnotou 3,2 na škále od 1 do 5 respondenty hodnocena jako čtvrtá evropská země s nejnápadněji podplatitelnou policií (viz graf č. 5).

Podobné výsledky týkající se zkorumpovanosti policie nabízí také Global Corruption Barometer 2010/11, v němž byla Česká republika ohodnocena průměrnou známkou 3,5.²³

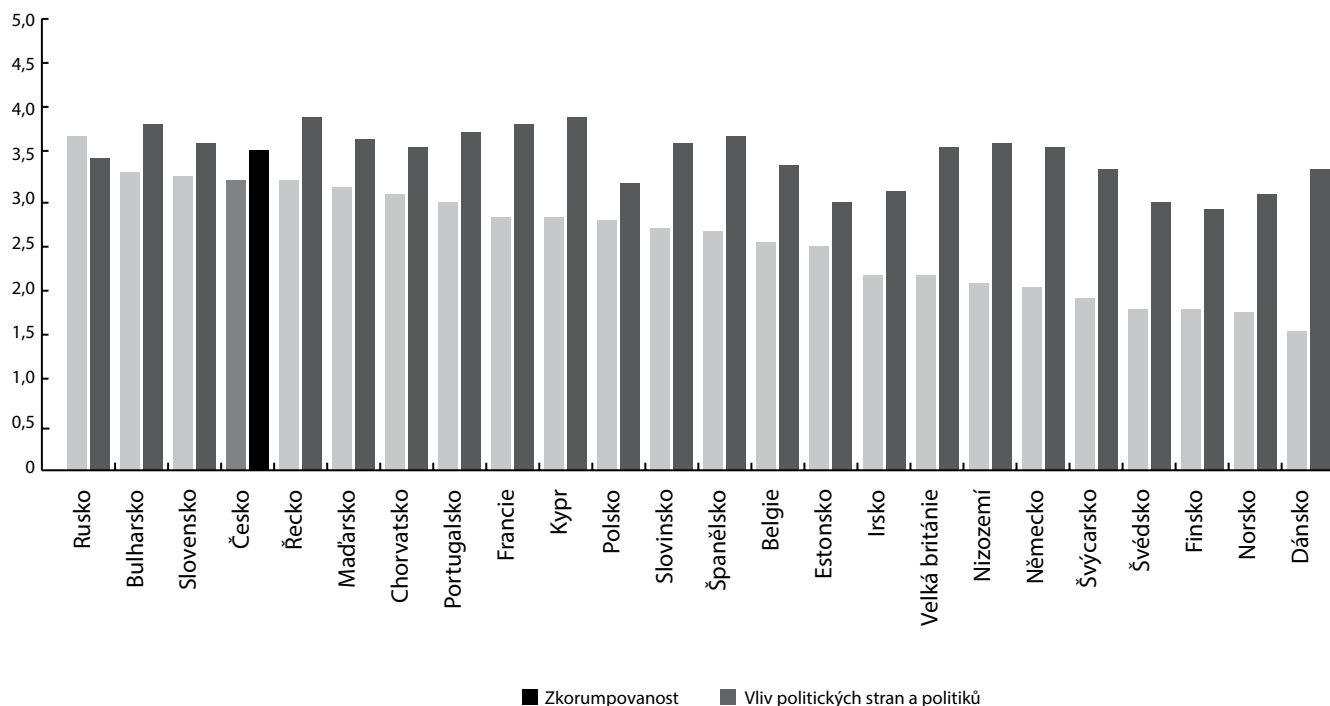
Známku vyšší dostaly pouze Rusko, Bulharsko, Řecko a Chorvatsko (Slovensko nebylo do výzkumu v tomto roce zařazeno) [Transparency International 2011].

Z výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) navíc vyplývá, že z mnoha úkolů, které by Policie ČR měla plnit (mimo jiné dodržovat práva poškozených, plnit heslo „Pomáhat a chránit“, citlivě přistupovat k obětem trestné činnosti, dodržovat práva osob podezřelých ze spáchání trestného činu či odhalovat pachatele trestných činů), je nejhůře hodnoceno plnění úkolu „nenechat se ovlivnit korupcí, politickými ani jinými nepřijatelnými tlaky“ [Zeman et al. 2010].²⁴

Přesvědčení občanů o zkorumpovanosti dnešní policie by nemělo být připisováno na vrub pouze komunistickému režimu, i když k němu mohl značnou měrou přispět. Caparini a Marenin [2005: 7] uvádějí, že „ačkoli policie již realizovala mnoho reforem v souvislosti se svou organizací a strukturou (nově definovaná pravidla a jejich právní zakotvení, symbolická změna jména a uniformy či vytvoření nové funkční hierarchie), jsou tyto stále považovány za povrchní a nezdá se, že by byly dostatečné ke změně zakořeněných hodnot, zvyků a postupů příslušníků této instituce tak, aby mohla být označena za plně demokratickou.“ Naxera [2012] pak vyslovuje tezi, že také aktuální úroveň zkorumpovanosti policie je komunistickým režimem zčásti ovlivněna. Síť kontaktů umožňující korupční jednání, při němž se nesměňují peníze, ale spíše protislužby, vznikaly totiž často právě v tomto období.

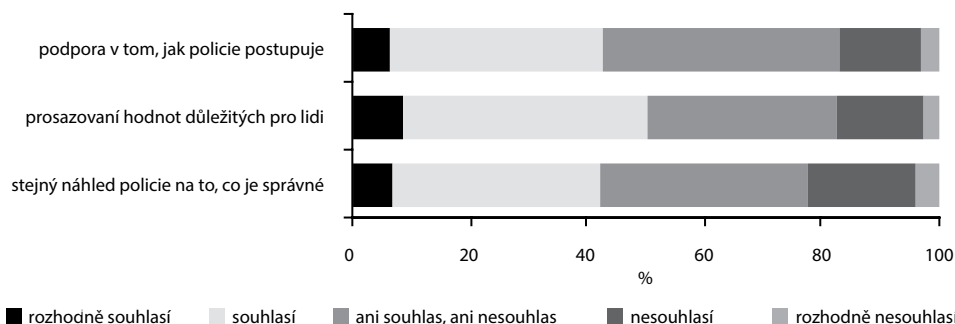
Při detailnější analýze dat ESS R 5 týkajících se legitimity policie také zjistíme, že ze všech jejích složek (viz str. 51) nejvíce ovlivňuje spolupráci s policií hodnotová sounáležitost mezi občany a policejními úředníky.²⁵ Konkrétně pak to, do jaké míry prosazuje policie hodnoty důležité pro lidi a jakou má podporu veřejnosti v tom, jak obvykle postupuje.²⁶ Z grafu

Graf 5: Hodnocení zkorumpovanosti policie a vlivu politických stran a politiků na její rozhodování a postupy²² v zemích Evropy (průměry)



Zdroj: ESS R 5, N pro ČR (zkorumpovanost) = 2050; N pro ostatní země (zkorumpovanost) = 38 185; N pro ČR (vliv politických stran a politiků) = 2213; N pro ostatní země (vliv politických stran a politiků) = 40 389.

Graf 6: Složky hodnotové sounáležitosti mezi občany ČR a policíí (v %)



Zdroj: ESS R 5, N = 2278, 2274, 2302.

č. 6 je však patrné, že postupy české policie jsou bez výhrad podporovány pouze velmi malým podílem respondentů (7 %), kladné stanovisko jich potom zastává méně než polovina (43 %). Nacházíme zde také poměrně velké procento nerozhodnutých (40 %), kteří s podporou postupů policie nevyjádřili ani souhlas, ani nesouhlas.

Tato situace však není překvapivá vzhledem k tomu, že data poukazují na silnou asociaci²⁷ mezi tím, jak policie při jednání s lidmi vysvětluje svá rozhodnutí a své postupy, a podporou těchto postupů. Čím častěji se totiž policie s veřejností dělí o informace týkající se způsobů a důvodů svého jednání, tím větší podporu v tomto ohledu má.

Význam dostatečného informování veřejnosti ze strany policie (v tomto případě o kriminalitě obecně) zmiňuje výzkum IKSP. Například Večerka [2012: 80] uvádí, že „větší komunikace Policie ČR s občany má za následek větší respekt a uznání pro práci policejního sboru“. Dostatečnou informovanost však většina občanů hodnotila spíše jako slabou [Zeman et al. 2011]. Méně než třetina dotázaných se domnívá, že informace, které má o zákonech upravujících trestné činy, trestech za ně a trestním řízením v ČR nebo o tom, jak v českých věznicích probíhá výkon trestu odnětí svobody, jsou dostatečné [Zeman et al. 2010]. Výzkumy přitom naznačují, že zájem českých občanů o problematiku kriminality je poměrně vysoký [Zeman et al. 2010; Zeman et al. 2011].

Jak lze však vyčíst z grafu č. 3, o dostatečné snaze policie svá rozhodnutí a své postupy veřejnosti vysvětlovat je v České republice přesvědčena méně než polovina respondentů (46 %). Zvýšení transparentnosti jednání policejních příslušníků by tak mohlo být základním stavebním kamenem zvyšování celkové legitimacy policie a motivace občanů s touto institucí spolupracovat.

Ačkoli se výsledky analýz mezinárodního srovnání zdají být velmi logické, je nutné upozornit na některá úskalí spojená s tímto, ale i jakýmkoli jiným komparativním výzkumem. Jak již v minulosti uvedli Scheuch [1993], Mills et al. [2006], Kankaraš [2010] a další, položení stejné otázky respondentům z různých kulturních prostředí nemusí znamenat, že můžeme výsledky výzkumů v daných zemích bez rozmyslu porovnávat. Zatímco v jedné zemi mohou lidé považovat zasahování politiků do práce policie za velmi negativní, v jiné jsou k tomuto chování vcelku tolerantní. Také pod pojmem legitimita si mohou respondenti z různých zemí představovat něco zcela odlišného. Rozdíly v chápání stejných otázek různými respondenty je všeobecně doporučeno měřit mírami ekvivalence.

Uvedené předpoklady mezinárodní srovnatelnosti dat testovali pro výše analyzované otázky týkající se důvěry občanů v policii a její legitimitu Jackson et al. [2011a, 2011c]. Autoři například zjistili, že lidé z postkomunistických zemí mohou korupci policie chápat jako větší objektivní, ale také subjektivní problém, než lidé, kteří s tímto režimem nemají žádné zkušenosti. Korupce pro ně představuje citlivé téma. Otázky, u kterých byl problém nízké ekvivalence identifikován, pak byly před zařazením do výzkumu ESS R 5 upraveny, aby byla zajištěna dostatečná srovnatelnost indikátorů napříč evropskými státy.

Závěr

V evropském měřítku poukazují data ESS R 5 na poměrně nízkou ochotu české veřejnosti spolupracovat s policií při nahlašování a trestání nezákonných aktivit, které jsou ve společnosti páchany delikventy. Policie je přitom na takové spolupráci vysoce závislá, pokud chce svou práci vykonávat efektivně [Fagan 2008]. Jak uvádějí statistiky Policie České republiky, podnět k trestnímu řízení dali například v roce 2012 ve většině případů (85 %) právě občané.²⁸ Přínos české veřejnosti k boji proti kriminalitě tak nelze popřít.

Článek se proto zaměřil především na to, jaké faktory ovlivňují motivaci jedinců k této spolupráci, a to jak na úrovni České republiky, tak v porovnání s ostatními evropskými zeměmi, které se výzkumu ESS R 5 zúčastnily.

Pokud bereme v úvahu sociodemografické charakteristiky, rozhodující roli v případě obou analyzovaných typů spolupráce – přivolání policie ke krádeži a identifikaci pachatele - hraje v České republice vzdělání. Větší ochotu ke spolupráci s policií vykazují především lidé s vysokoškolským vzděláním. Mnohem zajímavější vztahy však nacházíme mezi danými typy spolupráce a spokojeností veřejnosti v případě kontaktu s policejními úředníky nebo subjektivně vnímaným pocitem bezpečí v okolí jedincova bydliště. Ke spolupráci s policií jsou nejvíce nakloněni ti respondenti, kteří byli v minulosti se vzájemným kontaktem spokojeni. Nahlásit krádež jsou pak ochotni jak ti, kteří se cítí bezpečně, tak ti, kteří se tak spíše necítí. Pouze respondenti, kteří místo svého bydliště vnímají jako opravdu nebezpečné, by se trestný čin nahlásit zdráhali. Naopak s nižším pocitem bezpečí snaha identifikovat pachatele klesá plynule.

Na mezinárodní úrovni je ochota lidí spolupracovat s policií ovlivněna tím, do jaké míry je pro ně tato instituce legitimní.

Nízká legitimita policie a tedy i nízká ochota spolupráce přitom není typická pouze pro Českou republiku, ale také pro další země, které v minulosti podléhaly komunistickému režimu. Zdá se, že způsob, jakým policie jedná a jak postupuje při řešení různých kauz, je v naší zemi klíčový. Všeobecná veřejná podpora postupů policie vede k upevnění její legitimity a k větší snaze lidí podílet se na formování konformní společnosti, jejíž ochrana je pak chápána jako společný projekt [Hough et al. 2010].

Česká policie je však více než dvacet let po pádu komunistického režimu v porovnání s dalšími evropskými státy stále chápána jako instituce, jejíž členové jsou lehce uplatitelní. Její postupy navíc bez výhrad podporuje pouze velmi malé procento

respondentů. Data dále naznačují, že česká policie není ve svém jednání podle názoru občanů příliš transparentní. Pouze méně než polovina respondentů totiž považuje vysvětlování rozhodnutí a postupů policie za velmi časté nebo časté. Zlepšení práce policejního sboru v této oblasti by tak mohlo vést ke zvýšení vnímané legitimity policie jako celku a tím pádem také k větší snaze občanů podílet se na udržování společenského řádu.

literatura

- Bottoms, Anthony, Justice Tankebe. 2012. „Criminology: Beyond Procedural Justice: A Dialogic Approach to Legitimacy in Criminal Justice.“ *The Journal of Criminal Law & Criminology* 102 (1): 119–170.
- Bradford, Ben, Jonathan Jackson, Elizabeth Stanko. 2009. „Contact and Confidence: Revisiting the Impact of Public Encounters with the Police.“ *Policing and Society* 19: 20–46, <http://dx.doi.org/10.1080/10439460802457594>
- Bradford, Ben, Jonathan Jackson. 2010. „Cooperating with the Police: Social Control and the Reproduction of Police Legitimacy.“ *Social Science Research Network* [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1640958>, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1640958>
- Bradford, Ben, Jonathan Jackson. 2011. „Why Britons Trust their Police.“ *Academia.edu* [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.academia.edu/436611/Why_Britons_trust_their_police>.
- Buriánek, Jiří. 2001. „Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností.“ *Sociologický časopis* 37 (1): 43–64.
- Caparini, Marina, Otwin Marenin. 2005. „Crime, Insecurity and Police Reform in Post-Socialist CEE.“ *The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies* [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <<http://pipss.revues.org/330>>.
- Cohen, Irwin M., Darryl Plecas, Amanda V. McCormick. 2009. *Public Safety Survey*. Burnaby: University of the Fraser Valley.
- Cordner, Gary. 2008. „Targeting the Fear of Crime.“ *Community Policing Dispatch* [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.cops.usdoj.gov/html/dispatch/December_2008/crime_fear.htm>.
- Cordner, Gary. 2010. *Reducing Fear of Crime: Strategies for Police*. Washington, D. C.: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice.
- Dogan, Mattei. 1998. „Legitimita režimů a důvěra v instituce: od klasické typologie k novým skutečnostem.“ *Politologická revue* 2: 111–127.
- EURO-JUSTIS. 2008. „What is Euro-justis?“ [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <<http://www.eurojustis.eu/>>.
- Fagan, Jeffrey. 2008. „Legitimacy and Criminal Justice.“ *Journal of Criminal Law* 6 (1): 123–145.
- Ferraro, Kenneth. F. 1995. *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. New York: SUNY press.
- Gray, Emily, Jonathan Jackson, Stephen Farrall. 2008. „Reassessing the fear of crime.“ *European journal of criminology* 5 (3): 363–380, <http://dx.doi.org/10.1177/1477370808090834>
- Hough, Mike, Jonathan Jackson, Ben Bradford, Andy Myhill, Paul Quinton. 2010. „Procedural Justice, Trust and Institutional Legitimacy.“ *Policing: A Journal of Policy and Practice* 4 (3): 203–210, <http://dx.doi.org/10.1093/polic/paq027>
- Jackson, Jonathan, Ben Bradford, Mike Hough, Jouni Kuha, Sally R. Stares, Sally Widdop, Rory Fitzgerald, Maria Yordanova, Todor Galev. 2011a. „Developing European Indicators of Trust in Justice.“ *European Journal of Criminology* 8 (4): 267–285, <http://dx.doi.org/10.1177/1477370811411458>
- Jackson, Jonathan, Mike Hough, Stephen Farrall, Jan de Keijser, Kauko Aromaa. 2011b. „Round 5 Module on Trust in the Police & Courts – Final Question Design Template.“ *European Social Survey* [online] [cit. 4. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.europeansocialsurvey.org/index.php?option=com_content&view=article&id=231&Itemid=360>.
- Jackson, Jonathan, Ben Bradford, Mike Hough, Jouni Kuha, Sally R. Stares, Sally Widdop, Rory Fitzgerald, Maria Yordanova, Todor Galev. 2011c. „Trust in Justice: Notes on the Development of European Social Indicators.“ *Social Science Research Network* [online] [cit. 7. 6. 2013]. Dostupné z: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1717924>, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1717924>
- Jackson, Jonathan, Ben Bradford, Mike Hough, Andy Myhill, Paul Quinton, Tom R. Tyler. 2012. „Why do People Comply with the Law?“ *British Journal of Criminology* 52: 1051–1071, <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azs032>
- Kankaraš, Miloš. 2010. *Essays on Measurement Equivalence in Cross-Cultural Survey Research*. Ridderkerk: Ridderprint.
- Lovell, David. W. 2001. „Trust and politics of post-communism.“ *Communist and Post-Communist Studies* 34: 27–38.
- Mills, Melinda, Gerhard G. van de Bunt, Jeanne de Bruijn. 2006. „Comparative Research Persistent Problems and Promising Solutions.“ *International Sociology* 21 (5): 619–631, <http://dx.doi.org/10.1177/0268580906067833>
- Mishler, William, Richard Rose. 1997. „Trust, Distrust and Skepti-

- cism: Popular Evaluations of Civil and Political Institutions in Post-Communist Societies." *The Journal of Politics* 59 (2): 418–451, <http://dx.doi.org/10.2307/2998171>
- Murphy, Kristina, Lyn Hinds, Jenny Fleming. 2008. „Encouraging public cooperation and support for police." *Policing and Society* 18 (2): 136–155, <http://dx.doi.org/10.1080/10439460802008660>
- Myhill, Andy, Kristi Beak. 2008. „Public Confidence in the Police." *National Police Improvement Agency* [online] [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <<http://library.npia.police.uk/docs/npia/public-confidence-in-the-police.pdf>>, <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2011.641551>
- Naxera, Vladimír. 2012. „Korupce a postkomunismus." *Středoevropské politické studie* 14 (2-3): 248–271.
- Reiss, Albert J. 1971. *The Police and the Public*. New Haven: Yale University Press.
- Sampson, Robert J, Stephen W. Raudenbush, Felton Earls. 1997. „Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy." *Science* 227: 918–924, <http://dx.doi.org/10.1126/science.277.5328.918>
- Sapsford, Roger, Pamela Abbott. 2006. „Trust, confidence and social environment in post-communist societies." *Communist and Post-Communist Studies* 39: 59–71, <http://dx.doi.org/10.1016/j.postcomstud.2005.12.003>
- Scheuch, Erwin K. 1993. „The cross-cultural use of sample surveys: problems of comparability." *Historical Social Research* 18 (2): 104–138.
- Skogan, Wesley G. 2006. „Asymmetry in the impact of encounters with the police." *Policing and Society* 16 (2): 99–126, <http://dx.doi.org/10.1080/10439460600662098>
- STEM. 2012. „Policii i armádě věří nejvíce lidí v historii samostatné ČR." [online] [cit. 22. 5. 2013]. Dostupné z: <<http://www.stem.cz/clanek/2557>>.
- Sunshine, Jason, Tom R. Tyler. 2003. „The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Public Support for Policing." *Law and Society Review* 37 (3): 513–548, <http://dx.doi.org/10.1111/1540-5893.3703002>
- Šamanová, Gabriela. 2012. „Důvěra některým institucím veřejného života – březen 2012." *CVVM* [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [cit. 1. 2. 2013]. Dostupné z: <<http://cvvm.soc.cas.cz/politicke-ostatni/duvera-nekterym-institucim-verejneho-zivota-brezen-2012>>.
- Transparency International. 2011. *Global Corruption barometer 2011/11*. [online] [cit. 24. 5. 2013]. Dostupné z: <<http://gcb.transparency.org/gcb201011/results/>>.
- Tuček, Milan. 2012. „Pocit bezpečí a spokojenost s činností policie – listopad 2012." *CVVM* [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [cit. 22. 5. 2013]. Dostupné z: <<http://cvvm.soc.cas.cz/negativni-jevy-bezpecnost/pocit-bezpeci-a-spokojenost-s-cinnosti-policie-listopad-2012>>.
- Tyler, Tom R. 2006. „Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation." *Annual Review of Psychology* 57: 375–400, <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190038>
- Tyler, Tom R, Jeffrey Fagan. 2008. „Legitimacy And Cooperation: Why Do People Help the Police Fight Crime in Their Communities?" *Journal of Criminal Law* 6: 231–275, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.887737>
- Večerka, Kazimír. 2012. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti*. Praha: IKSP.
- Velký sociologický slovník: I. Svazek A-O*. 1996. Vyd. 1. Praha: Karolinum.
- Warr, Mark. 2000. „Fear of crime in the United States: Avenues for research and policy." *Criminal justice* 4 (5): 451–489.
- Zeman, Petr, Simona Diblíková, Ivana Trávníčková, Jan Tomášek. 2010. *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky*. Praha: IKSP.
- Zeman, Petr, Simona Diblíková, Zdeněk Karabec, Jan Tomášek, Ivana Trávníčková. 2011. *Veřejnost a trestní politika*. Praha: IKSP.

Eva Moravcová je studentkou doktorského studia sociologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současnosti pracuje jako odborná pracovnice v Sociologickém ústavu AV ČR, v. v. i. Věnuje se srovnávacímu výzkumu, a to především v oblasti kriminologie.

Lze ji kontaktovat na adrese: eva.moravcova@soc.cas.cz

- ¹ Tento text vznikl v rámci řešení grantového projektu MŠMT č. LM2010012.
- ² N celkem pro všechny ostatní analyzované země (Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Kypr, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie) = 44 171.
- ³ Možnosti odpovědí: vůbec to není pravděpodobné (resp. vůbec bych nebyl(a) ochotný(á)), není to moc pravděpodobné (resp. nebyl(a) bych moc ochotný(á)), pravděpodobné (resp. ochotný(á)), velmi pravděpodobné (resp. velmi ochotný(á)).
- ⁴ Pro všechny analyzované vztahy v této kapitole platí (pokud není uvedeno jinak): $p < 0,05$, statistika χ^2 . Předpoklad použití testu χ^2 (teoretické četnosti > 5) byl splněn.
- ⁵ Ochoť lidí spolupracovat se soudy byla v ESS R 5 měřena pomocí otázky „A jak ochotný(á) byste byl(a) svědčit proti obžalovanému u soudu?“ (možnosti odpovědí stejné jako u otázek měřící spolupráci s policií). Rozdíly mezi četnostmi (spolupráce s policií versus spolupráce se soudy) jsou statisticky významné na hladině $\alpha = 0,01$. Ověřeno výpočtem intervalů spolehlivosti.
- ⁶ V ESS R 5 měřeno otázkou „Patíte v České republice k národnostní či etnické menšině?“ (Ano, ne).
- ⁷ Test ANOVA, věk vstupuje do analýzy jako kardinální proměnná, jejíž rozdělení je aproximativně normální.
- ⁸ Předpoklad ordinální povahy škál analyzovaných proměnných byl splněn. Rozložení dat některých z těchto proměnných je nenormální, nicméně Gamma je neparametrický koeficient, a je tudíž možné jej použít.
- ⁹ V ESS R 5 měřeno otázkou „Jak bezpečně se cítíte – nebo byste se cítil(a) – když procházíte po setmění sám(a) v okolí svého bydliště?“ (Velmi bezpečně, bezpečně, v nebezpečí, velmi v nebezpečí).
- ¹⁰ Proces, kterým se jedinec stává obětí trestného činu.
- ¹¹ V ESS R 5 měřeno otázkou „Když vezmete v úvahu všechny věci, které by policie měla dělat, řekl(a) byste, že odvádí dobrou práci nebo špatnou práci?“ (Velmi dobrou práci, dobrou práci, ani dobrou ani špatnou práci, špatnou práci, velmi špatnou práci).
- ¹² Testováno prostřednictvím logistické regrese. Obavy z kriminality v ESS R 5 měřeny otázkami „Jak často, pokud vůbec, se strachujete, že váš domov bude vyloupen?“, „Jak často, pokud vůbec, se strachujete, že se stanete obětí násilného trestného činu?“ (Možnosti odpovědí pro obě uvedené otázky: stále nebo téměř stále, poměrně dost často, jen občas, nikdy). Viktimizace měřena otázkou „Stal(a) jste se vy nebo člen vaší domácnosti během posledních pěti let obětí loupeže, vloupání či fyzického napadení?“ (Ano, ne).
- ¹³ V ESS R 5 měřeno otázkou „Když se to stalo naposledy, jak nespokojený(á) nebo spokojený(á) jste byl(a) s tím, jak s Vámi policie jednala?“. Filtrační otázka: „Byl(a) jste v posledních dvou letech osloven(a), zastaven(a) nebo z jakéhokoliv důvodu kontaktován(a) policií České republiky?“
- ¹⁴ Pro úplnou škálu viz poznámku č. 3.
- ¹⁵ Série otrav metylalkoholem vypukla v ČR v září 2012 a její vyšetřování pokračovalo do jara 2013. Zdlouhavost kauzy mohla důvěru veřejnosti v policii značně snížit.
- ¹⁶ Síla vztahu mezi legitimitou policie, její efektivitou ($r_{sp} = 0,356$), procedurální ($r_{sp} = 0,463$) a distributivní spravedlností ($r_{sp} = 0,293$) je vzhledem k nenormálnímu rozdělení a nelineární povaze proměnných měřena pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Proměnné vstupují do analýzy jako vážené sumační indexy (podobně jako u spolupráce s policií, viz str. 49). Konzistence škál je měřena pomocí Cronbachova alfa. V případě indexů efektivit a distributivní spravedlnosti policie je tento koeficient menší než 0,7. Všechny otázky tvořící tyto indexy jsme se však rozhodli vzhledem k původnímu návrhu Jacksona et al. [2011b] ponechat.
- ¹⁷ V ESS R 5 měřeno otázkami „Podle toho, co jste slyšel(a) nebo podle vaší vlastní zkušenosti, jak často jedná policie v České republice s lidmi s úctou?“, „Jak asi často byste řekl(a), že policie dělá v rámci případů, které řeší, spravedlivá, nezaujatá rozhodnutí?“ a „A jak často myslíte, že policie při jednání s lidmi v České republice vysvětluje svá rozhodnutí a své postupy, když je o to požádána?“ (Možnosti odpovědí pro všechny výše uvedené otázky: vůbec ne, ne moc často, často, velmi často).
- ¹⁸ Rozdíly mezi četnostmi jsou ve všech sloupcích statisticky významné na hladině $\alpha = 0,01$. Ověřeno výpočtem intervalů spolehlivosti.
- ¹⁹ Zahnuje všechny analyzované země, viz poznámku pod čarou č. 2.
- ²⁰ 1) Povinnost občanů policii bezpodmínečně poslouchat
„Do jaké míry je vaší povinností...
... podřídit se rozhodnutí policie i v případě, že s ním nesouhlasíte?“
... udělat, co vám policie říká, i když nerozumíte důvodům nebo s nimi nesouhlasíte?“
... udělat, co vám policie říká, i když se vám nelíbí, jak s vámi jedná?“ (Krajní možnosti odpovědí na jedenáctibodové škále: vůbec není mojí povinností, naprosto je mojí povinností.)
2) Hodnotová sounáležitost mezi občany a konkrétními policejními úředníky
„Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s každým z následujících výroků o policii v České republice.“
„Policie má obecně stejný náhled na to, co je správné a co je špatné, jako já.“
„Policie prosazuje hodnoty, které jsou důležité pro lidi jako já.“
„Policie má obecně moji podporu v tom, jak obvykle postupuje.“ (Krajní možnosti odpovědí na pětibodové škále: rozhodně souhlasím, rozhodně nesouhlasím.)
3) Vnímaná legalita jednání policie
„Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s každým z následujících výroků o policii v České republice.“
„Rozhodování a postupy policie jsou příliš ovlivněny tlaky politických stran a politiků.“ (Krajní možnosti odpovědí na pětibodové škále: rozhodně souhlasím, rozhodně nesouhlasím.)
„Jak často podle vás bere policie České republiky úplatky?“ (Krajní možnosti odpovědí na jedenáctibodové škále: nikdy, stále.)
Pozn.: Vážený sumační index je tvořen z rekodovaných proměnných se škálou od 1 do 5, kde 1 měří nízkou a 5 vysokou vnímanou legitimitu policie.
- ²¹ Konzistence škály pro Českou republiku je měřena opět pomocí Cronbachova alfa (0,7).
- ²² Otázky měřící vliv politických stran a politiků na policii a její zkorumpovanost jsou součástí jedné ze složek legitimity, viz str. 51.
- ²³ Otázka GCB (#2): „Do jaké míry vnímáte následující instituci ve vaší zemi jako zkorumpovanou?“ (Pětibodová škála s krajními možnostmi odpovědí: vůbec není zkorumpovaná, velmi zkorumpovaná).
- ²⁴ Otázka IKSP: „Oznámujte jako ve škole od 1 do 5 (1 = nejlepší hodnocení, 5 = nejhorší hodnocení), nakolik se podle vašeho názoru daří Policii ČR v boji s kriminalitou plnit následující úkoly...“.
- ²⁵ Síla vztahu mezi ochotou ke spolupráci s policií a složkami legitimity je opět měřena pomocí Spearmanova korelačního koeficientu ($r_{sp} = -0,149$ oproti 0,107 a 0,040). Proměnné vstupují do analýzy jako vážené sumační indexy viz výše. Konzistence škál je také zde měřena pomocí Cronbachova alfa. V případě indexu legality policie je koeficient menší než 0,7. Všechny otázky tvořící tento index jsme se však rozhodli vzhledem k původnímu návrhu Jacksona et al. [2011b] ponechat.
- ²⁶ Statistika χ^2 , koef. Gamma $> 0,2$.
- ²⁷ Statistika χ^2 , koef. Gamma = 0,565.
- ²⁸ Uvedené číslo je pouze orientační. V případě ostatních trestných činů (15 %) byl podnět pro trestní řízení dán ze strany policie, pořádkové služby či dalších kontrolních orgánů. Případy, kdy nebylo možné rozhodnout, kdo tento podnět dal, nebyly do analýzy zahrnuty.